

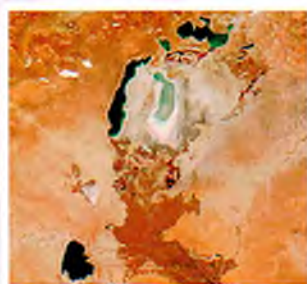

**МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ «ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ
КОМПЛЕКСНЫХ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ
В АРАЛЬСКОМ РЕГИОНЕ И СОПРЕДЕЛЬНЫХ
ТЕРРИТОРИЯХ»**

НУКУС, 15-16 МАЯ 2018 ГОДА

**International scientific-practical conference
PROBLEMS AND PROSPECTS OF COMPLEX
GEOGRAPHICAL RESEARCH IN THE ARAL REGION
AND CO-REGIONAL TERRITORIES**

Nukus, May, 15-16, 2018

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта-махсус
таълим вазирлиги
Бердак номидаги Қорақалпоқ давлат университети

Ўзбекистон География жамияти

Россия Фанлар академияси Узоқ Шарқ бўлимининг
Тинч океан География институти

Россия ижтимоий географлар ассоциацияси

**ОРОЛ МИНТАҚАСИ ВА ҚЎШНИ ҲУДУДЛАРДА
КОМПЛЕКС ГЕОГРАФИК ТАДҚИҚОТЛАРНИНГ
МУАММО ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ**

Халқаро илмий-амалий конференцияси
материаллари

Нукус шаҳри, 15-16 май 2018 йил

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ КОМПЛЕКСНЫХ
ГЕОГРАФИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ В АРАЛЬСКОМ
РЕГИОНЕ И СОПРЕДЕЛЬНЫХ ТЕРРИТОРИЯХ**

Материалы Международной научно-практической конференции
город Нукус, 15-16 мая 2018 года

International scientific-practical conference
**PROBLEMS AND PROSPECTS OF COMPLEX
GEOGRAPHICAL RESEARCH IN THE ARAL REGION AND
CO-REGIONAL TERRITORIES**

Nukus, May, 15-16, 2018

Нукус - 2018

**Xoliqulov Sh. (Samarqand davlat universiteti, Samarqand), Usmanov M.,
Mavlanova S. (Jizzax davlat pedagogika instituti, Jizzax)
O'ZBEKISTONDA TURISTIK IMKONIYATLARDAN
FOYDALANISHNING GEOGRAFIK JIHATLARI**

Аннотация. Ушбу мақолада Ўзбекистон туристик имкониятларининг географик жиҳатлари аниқ мисоллар ёрдамида таҳлил қилинган.

Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasi geografik o'rniga ko'ra Yevrosiyo materigining qoq o'rtasida joylashgan bo'lib, shimoldan Qozog'iston, sharq va shimoli-sharqdan Qirg'iziston, janubdan Tojikiston va qisqa masofada Afg'oniston, g'arbdan Turkmaniston Respublikalari bilan chegaradosh. Respublikaning maydoni 448,9 ming km.kv. bo'lib, uning hududi Buyuk Britaniya, Belg'giya, Daniya va Shveysariya kabi davlatlarni qo'shib hisoblaganda ham ulardan maydoni jihatdan kattaroqdir. Mamlakat aholisi 32 mln. dan ortiq (2017 yil) kishini tashkil etadi.

O'zbekiston hududida dastlabki davlatchilikning bundan taxminan 3 ming yil ilgari davrlarga to'g'ri keladi. Respublikamiz hududida tarkib topgan dastlabki davlatlar-Sug'diyona, Bakteriya, Xorazm, Davon va Qang davlatlari hisoblanadi. Respublikamiz hududidan g'arb va sharqni, shimol hamda janubni bir-biri bilan bog'lab turuvchi «Buyuk Ipak yo'li» o'tgan. Bu hududda savdo-sotiqning rivoj topishi, sharq madaniyatining g'arbga, g'arb madaniyatining sharqqa kirib borishida asosiy omil bo'lib xizmat qilgan. Shuning uchun ham mamlakatimiz hududidan topilgan qadimgi topilmalar orasida g'arb madaniyati yahni Yunon (ilm madaniyati) madaniyatiga xos bo'lgan topilmalarning mavjudligini ko'ramiz. Bizning hududimiz orqali «Budparastlik» mamlakatimizdan sharqda joylashgan mamlakatlarga singib borganligini arxeologik topilmalar isbotlamoqda.

Mamlakatimiz hududida davlatchilikning tarkib topishi, savdo-sotiqning rivoji bu yerda hunarmandchilikning, fan va madaniyatning rivoj topishiga olib keladi. Natijada o'rta asrlarga kelib jahonga mashhur buyuk allomalar ushbu mamlakatdan yetishib chiqdi. Bularga Abu-Ali Ibn Sino, Al-Xorazmiy, Muhammad Al-Beruniy, Al-Farobiy, Al-Farg'oniylar misol bo'la oladi.

Respublikamiz hududida qadimgi davlatlarning tarkib topishi, ularning iqtisodiy rivoji qadimgi bosqinchilarning diqqatini o'ziga torta boshladi. Shu sababli mamlakatimiz hududi turli davrlarda turli bosqinchilarning bostirib kelganligining guvohi bo'lamiz. Eramizdan oldingi VI-asrda mamlakatimiz hududiga Eron axamoniylari, keyinchalik yunonlar, turklar, arablar, mo'g'il-tatarlar bostirib keldi va o'nlab yillar hukumronlik qildi. Ular mamlakatimizni talon-taroj qildilar, fan va madaniyat rivojini so'ndirdi. Lekin bu yerda yashayotgan xalqning irodasini buka olmadi.

XIX-asrning o'rtalariga kelib, mamlakatimiz hududi rus imperiyasi qaramog'iga o'tdi. 70 yil davomida esa sobiq sho'rolar davlati tarkibidagi respublika sifatida, 1991 yil 31-avgust kuni esa o'z mustaqilligini qo'lga kiritdi.

Mamlakatimiz mustaqillikka erishgan kundan boshlaboq, Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov boshchiligida respublikamiz iqtisodi, fan va madaniyatni bozor iqtisodi tamoyillari asosida rivojlantirishga kirishildi. Mamlakatimiz bozor iqtisodiyotiga o'tishning beshta asosiy tamoyili ishlab chiqildi va ular hayotga izchil tadbir etila boshladi. Bular iqtisodning siyosatdan ustuvorligi, davlatning bosh islohatchi ekanligi, bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich o'tish, qonun ustuvorligi va kuchli ijtimoiy himoya tamoyillaridir.

Respublikamizning suvern davlat maqomida dunyo mamlakatlari tomonidan tan olinishi, 120 dan ortiq davlatlar bilan rasmiy diplomatik munosabatlarning o'rnatilishi, elchixonalarining ochilishi qisqa davr ichida O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga kirib borishida muhim qadam bo'ldi.

O'zbekiston o'z mustaqilligini mustahkamlash va iqtisodiyotni rivojlantirishda jahon tajribasidan keng foydalanilmoqda. Boshqa sohalar kabi mustaqillik yillarining dastlabki kunlaridan boshlaboq turizmni rivojlantirishga katta ehtibor berildi. Bu o'rinda mamlakatimizda turizm sohasini rivojlantirishga davlat tomonidan katta imkoniyatlar yaratilmoqda. Jumladan, birinchi Prezidentimiz I.A.Karimovning 1995 yil 2 iyunda chiqarilgan «Buyuk Ipak yo'li»ni qayta tiklashda O'zbekiston Respublikasi ishtirokini avj oldirish va respublikada xalqaro turizmni rivojlantirish» to'g'risidagi Prezident Farmoni mamlakatimizda turizm rivojlanishida dastlabki qadamlardan biri bo'ldi. Bundan tashqari, 1998 yil 15 aprelda qabul qilingan «2005 yilgacha bo'lgan davrda O'zbekistonda turizmni rivojlantirish» davlat dasturi bu sohaning istiqbolini belgilashda katta ahamiyat kasb etadi. Yuqoridagi Qaror va Farmonlar asosida qisqa vaqt ichida respublikamizning ko'pgina mintaqalarida tarixiy, diniy obidalar, buyuk siymolar qabrlari, dahmalar, masjid-madrasalarning qaytadan tiklanishi va ta'mirlanishi keng miqyosda amalga oshirildi. Bu bevosita turistik obyektlarning ko'payishiga va yaxshilanishiga olib keldi.

Ma'lumki, BMT ning 1972 yilda qabul qilingan konventsiyasida xalqlarning betakror madaniy yodgorliklarini avaylab asrashga kelishilgan. Hozirgi kunga kelib foydalanishga yaroqli 500 dan ortiq madaniy yodgorliklar o'ziga xos takrorlanmas tarixiy-madaniy ansambillar, arxitektura yodgorliklari tanishuv va diniy turizm istiqbolida ahamiyatlidir.

Respublikamizda hozirgi kunga kelib 4000 dan ortiq tarixiy obidalar, monumental arxitekturaga xos manzillar mavjud. Bular Budda diniga mansub topilmalar, Iskandar Zulqaynarning yurishlari arablar istilochiligi, mo'g'illar bosqini, hamda Amir Temur va temuriylar imperiyasi va boshqa davrlardan dalolat beruvchi sayyohlik ob'ektlarini tashkil etadi. Bunday arxitektura yodgorliklarining ayniqsa Samarqand, Buxoro, Xiva shaharlarida juda yaxshi saqlanib qolingan. Ushbu shaharlardagi arxitektura yodgorliklari o'zining ahamiyati, ko'rinishi va jozibadorligi jihatidan Misr ehromlari, Hindiston, Qadimgi Yunoniston va Rimdagi arxitektura yodgorliklaridan qolishmaydi.

Bundan tashqari mamlakatimizda geolog-geomorfologik, gidrologik va biologik turistik ob'ektlar mavjud. Binobarin, geologik-gidromorfologik ob'ektlarga Surxondaryo viloyatidagi Boysun tog'larida joylashgan o'rta palcolitning «Must'e madaniyati» (mil.avv. 100-40 ming yillik)ga taalluqli Teshiktosh g'ori misol bo'ladi. Ushbu g'ordagi topilgan yosh bolaning bosh suyagini o'rganish asosida O'rta Osiyo hozirgi zamon odam tipining shakllanish zonasiga kiradi, degan muhim xulosa chiqarish imkonini beradi. Qadimgi odamlar yashagan tog'larga Samarqand viloyati Omonqo'ton tog'larida joylashgan Omonqo'ton g'ori, Farg'ona vodiysida joylashgan Seling'ur g'orlari ham misol bo'la oladi.

Shuni ta'kidlash lozimki, O'zbekiston hududida nafaqat qadimgi tosh asriga xos yodgorliklar saqlanib qolmasdan balki undan keyingi davrlarda ham odamlar u yerda yashagani ma'lum. Jumladan, Mezolit davrida (mil.av. 12-15 ming yillik) da Surxondaryo viloyatining tog'li hududlarini qadimgi odamlar tomonidan o'zlashtirish davom etgan. 1938-1942 yillarda G.V.Parfenov, 1970-1971 yillarda U.Islomov tomonidan tekshirilgan Machay g'ori bu davrga oid yirik manzilgohlardan biri Sherobod tumani hududidagi Zarautsoy suratlari mezolit davri yoki neolitning boshlariga oid ekanligi aniqlangan. Bunday topilmalar va toshga chizilgan suratlar Samarqand viloyatining Nurota tog'larida ham uchraydi.

Geologo-geomorfologik yodgorliklari Qoratepa tog'ining janubiy yonbag'rida joylashgan Amir Temur g'ori, Chaqilkalon tog'laridagi Kelsi g'ori Qirqto'v platosidagi quduqlar, Hisor tog'larida joylashgan qadimgi dinozavrlarning toshga aylangan izlari saqlangan Kitob geologik qo'riqxonasi, Hisor tizmasidagi «Temir darvoza» deb nomlangan Darband tangalari misol bo'la oladi.

Biologik yodgorliklarga Qashqadaryo vodiysining yuqori qismida joylashgan diametri 12 m. ga yetuvchi Chinor, Surxondaryo vodiysidagi yoshi 100 yildan oshgan chinorlarni misol qilib ko'rsatish mumkin. Bunday tabiatning nodir yodgorliklari xorijiy sayyohlarda juda katta ta'surot qoldirishiga shubhasizdir. Mamlakatimiz hududida diniy va arxeologik turizmni rivojlantirish imkoniyatlari yuqori. Jumladan, mamlakatimiz hududi qadimgi odamlar yashagan arxeologik topilmalarga juda boy. Bunday topilmalar uchraydigan joylarga Surxondaryo viloyatidagi Afrosiyob, Xorazm viloyatidagi «Qo'y qirilgan qal'a» hududlarida uchraydi. 1972 yil 26 sentyabrda O'zbekiston arxeologlari tomonidan Surxondaryo viloyatining Dalvarzintepa manzilgohida olib borilgan tadqiqotlar natijasida, bu yerda umumiy soni 115 ta oltin buyum solingan sapol ko'za topilgan. (umumiy og'irligi 36 kg) oltin bezaklar, taqinchoqlar, mahalliy Grek-Baktriya zargarlik san'atining namunasi hisoblanadi. Sapollitepada manzilgohida budda diniga mansub qadimgi odamlarning go'rlari topilishi ham O'rta Osiyodan sharq mamlakatlariga budda dinining tarqalganligidan dalolat beradi.

Bundan tashqari, mamlakatimizda buyuk allomalar o'tgan yurtlardan biri hisoblanadi. Bularga xadisshunoslik va islomiy bilimlarning jahon miqyosida rivojlanishiga katta hissa qo'shgan Imom Al-Buxoriy, Al-Farg'oniy, Marg'iloniy, At-Termiziy, Motrudiy va Muhammad Payg'ambarning amakisi (Qusam Ibn Abbos) qo'nim topgan Shohi-Zinda maqbaralari misol bo'ladi. Ushbu buyuk siymolarning qabrlarini ziyorat qilish uchun jahonning ko'pgina davlatlaridan, xususan arab davlatlari va musulmon diniga e'tiqod qiluvchi ko'p bo'lgan davlatlar ziyoratchilar kelishi istagi borligini bildirmoqdalar. Bu kelajakda diniy turizm bilan bog'liq holda turizmning boshqa turlarini ham tashkil etish va rivojlantirish istiqbollari belgilaydi.

O'zbekistonda madaniy etnografik turizm sohasini rivojlantirish imkoniyatlari juda katta. Respublikamiz xalqlarining to'y marosimlari (qiz chiqarish, kelin keltirish, o'g'il to'yi), o'yinlar-ko'plari, kurash, xo'roz urushtirish, qo'y urushtirish, bayramlari Navruz, yer haydash, ariq chopish, hosil bayrami va boshqalar jahon xalqlarida katta qiziqish uyg'otadi.

Respublikamiz turli hududlari xalqlarining o'ziga xos o'yinlari mavjud. Bunga Surxondaryo viloyati Boysun tumanida yashovchi aholisining o'yinlari Qashqadaryo viloyati G'ilon qishlog'i aholisining o'yinlari, xorijiy sayyohlarda katta qiziqish uyg'otadi.

Bundan tashqari, har yili respublikamizning Surxondaryo viloyatida o'tkaziladigan «Boysun bahori» festivali, Samarqand shahrida har ikki yilda bir marta o'tkaziladigan «Sharq taronalari» xalqaro anjumanlari ham bu yerda turizmni rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston diyorida yashayotgan xalqlarda milliy hunarmandchilik juda yaxshi rivojlangan. Bularga sapol buyumlarga ishlov berish changkorlik, yog'ochga ishlov berish yog'och o'ymakorligi, zargarlik buyumlari tayyorlash zargarlik, misga ishlov berish misgarlik, milliy kiyimlar-do'ppi tikish, zar chopon tikish va boshqalar ham xorijiy sayyohlarda katta qiziqish uyg'otadi.

Xalqimiz tomonidan tayyorlanadigan shirin taomlar –palov, shashlik, somsa, manti, turli xil shirinliklar holva, parvarda, non yopish, Samarqand noni va boshqalar ham xorijiy sayyohlarni o'ziga jalb qiladi.

Shu bilan birga respublikamizda har yili pishib yetiladigan shirin-shakar mevalar (uzum, qovun, torvuz, o'rik va boshqalar)ning shirinligi jahonga mashhur. Shuning uchun respublikamizda kuz oylarida o'tkaziladigan qovun sayli, xorijiy sayyohlarni o'ziga tortadi. Bu esa respublikamizda agroturizmni rivojlantirish imkoniyatini beradi.

O'zbekiston turizm faoliyati bilan shug'ullanish huquqiga ega 350 ta tashkilot faoliyat ko'rsatmoqda, shudan 300 tasi xususiy firmalar hisoblanadi. Bugungi kunda turistlarga xizmat ko'rsatishning 90% xususiy turistik firmalar tomonidan amalga oshirilmoqda.

Respublikamizda kelayotgan xorijiy sayyohlarning 76,2% turistik markazlar –Samarqand, Buxoro, Xiva va Toshkent shaharlariga to'g'ri kelmoqda. Qolgan 24,6% xorijiy sayyohlar Farg'ona vodiysidagi tarixiy yodgorliklarni ko'rishga qiziqishadi.

Bu esa turizmning moddiy –texnik ba'zasiga ta'sir ko'rsatadi. Olib borilgan ilmiy izlanishlar tahliliga ko'ra respublikada 40% turizmning ishlab chiqarish quvvati Toshkent shahrida joylashgan, 37% esa Samarqand, Buxoro va Xorazm viloyatlariga 16% Farg'ona vodiysi va Surxondaryo viloyatiga to'g'ri keladi. Respublikaning 50% maydonini egallagan boshqa viloyatlarga respublika turistik ishlab chiqarish quvvatining 7% to'g'ri keladi, xolos. Respublikaga keladigan turistlarning asosiy qismi Germaniya, Frantsiya, Italiya, Yaponiya va Rossiyaga to'g'ri keladi. MDH doirasida xalqaro turizm imkoniyatlari bizningcha yaxshi foydalanilgan emas. Vaholanki, Rossiya Federatsiyasida 22 mln dan ortiq (Indoneziyada 200 mldan ortiq musulmonlar yashaydi) musulmonlar Islom madaniyati va uning rivojlanishiga katta xissa qo'shgan O'zbekistonga tashrifi nihoyatda past. Demak, bu sohada turmarketing izlanishlari olib borish zarur.

Respublika Davlat statistik qo'mitasining bergan ma'lumotiga ko'ra hozirgi kunda «O'zbekturizm» milliy kompaniyasining mamlakat yalpi ichki mahsuloti ishlab chiqarishdagi ulushi 0,6 %ni tashkil qiladi. Rivojlangan mamlakatlarda bu ko'rsatkich 7-9 % ni tashkil qiladi. Shuni xisobga olib O'zbekiston Respublikasi Prezidenti mamlakatimizning boy turistik imkoniyatlaridan yanada kengroq foydalanish masalasini qo'yimoqda.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, quyidagi masalalarga e'tibor qaratish turizm istiqbolida muhim ahamiyatga egadir:

- O'zbekistonning geografik o'rni va joylashuvidan kelib chiqqan holda turizm sohasiga o'ziga xos yondoshish;

- tabiiy sharoit va o'ziga xos iqlim xususiyatlaridan kelib chiqqan holda tanishuv, rekreatsiya va dam olish va sog'lomlashtirish maskanlarini kartalashtirish va turist qabul qilish yukini geografik va ekologik baholash;

- qadim tarixi va buyuk kelajagini aks ettiruvchi turistik reklamalarni xilma xil ko'rinishda, turli tillarda yanada ko'paytirish;

- diniy turizm istiqboli yuqoriligini inobatga olib islom diniga e'tiqot qiluvchilar ko'p bo'lgan davlatlar turizm bozorini o'rganish va ularni qiziqtirish;

- qadimiy va turizm shaharlarida «erkin turistik zonalar» tashkil etish;

- turistik mahsulotlar turni yanada ko'paytirish;

- «Ochiq osmon ostidagi muzeylar» mavjud hududlarda sharq madaniyati va sivilizatsiyasini, etnografiyasini, tarixiy va milliy kiyimlarda yurishni (sotuvchilar, hunarmandlar va xizmat ko'rsatuvchi xodimlar uchun) yo'lga qo'yish;

-turizm moddiy texnik bazasini yanada kuchaytirish;

- sog'lomlashtirish va dam olish, kurortlar tizimiga xorijiy sayyohlarni jarb qilish orqali rekreatsiya turizmiga e'tiborni kuchaytirish;

- turizmga oid qonunchilikni yanada kuchaytirish;

- turistik tadqiqotlar olib borish, innovatsion va korporativ hamkorlikni yanada kuchaytirish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ibadullaev N.E. O'zbekistonning turistik resurslari. Ma'ruzalar kursi.— Samarqand, SamISI, 2008. 114 b.
2. Pardaev M.Q., Atabaev R. Turistik resurslarni tahlil qilish va baholash.— Samarqand, Sam. ISI — 2006. 137 b.
3. Soliev A.S., Usmonov M.R. Turizm geografiyasi. — Samarqand, SamDU, 2005. 131 b.
4. Tuxliev N.T., Abdullaeva T. Natsionalg'nie modeli razvitiya turizma. - T.: GNI «O'zbekiston milliy ensiklo'ediyasi», 2006. 423s.
5. Erdavletov S.R. Geografiya turizma: istoriya, teoriya, metodi, praktika - Almati. 2000 - 336 s.
6. Komilova F. Xalqaro turizm bozori. —T.: TDIU, 2001. - 64 b.

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация. Данная работа посвящена анализу и оценке рекреационно-туристического потенциала в республике, выявлению региональных особенностей развития туризма в Узбекистане. В работе в первый раз в республике, рассматриваются некоторые вопросы географии туризма как отрасли экономической и социальной географии, возможности развития туризма в регионах Узбекистана.

THE GEOGRAPHICAL FEATURES OF UTILIZING TOURISTIC SCOPES IN UZBEKISTAN

Abstract. Given work is dedicated to analysis and estimation recreation-tourist potential in republic, revealing the regional particularities of the development of the tourism in Uzbekistan. In work in republic for the first time, are considered some theoretical questions to geographies of the tourism as branches economic and social geographies, possibilities of the development of the tourism in region Uzbekistan

Калонов Б.Х. (Навоий давлат педагогика институти, Навоий ш.) НАВОИЙ ШАҲАРИНИНГ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАР

Аннотация. Мазкур мақолада Навоий шаҳрининг ташкил топшиши, географик ўрни, табиий шароити ва табиий ресурсларига баҳо берилган. Шаҳарда фаолият кўрсатган саноат корхоналарида ишлаб чиқарилган маҳсулотлар, мавжуд экологик муаммоларга эътибор берилган.

Маълумки, шаҳарлар фақатгина аҳоли манзилгоҳи бўлибгина қолмай, саноат, маданият, маърифат маркази ҳамдир. Уларнинг ривожланиб бориши, энг аввало, географик ўрин, тарихий ривожланиш босқичи ва демографик вазиятга боғлиқ ҳолда таркиб топади. Шу билан бир қаторда ўзаро боғлиқ бўлмаган бир неча саноат корхоналарини бир географик нуктада жойлаштириш орқали кулай инфратузилма яратилади, яъни умумий транспорт қурилмалари, энергия ва газ узатиш тизимидан ҳамкорликда фойдаланиш имконияти пайдо бўлади.

Навоий шаҳри бошқа вилоят марказларидан генетик хусусияти, бажарадиган функцияси билан бирмунча фарқ қилади. Шу жиҳатдан ёндашганда, шаҳарнинг шаклланиш тарихида Қизилқум табиий ресурсларини ўзлаштириш даврини ҳам эслаш ўринли. Демак, бундан кўриниб турибдики, шаҳарнинг ривожига шу жойнинг географик ўрни, табиий- иқлимий шароити ва албатта, иқтисодий омиллар катта таъсир кўрсатган. Иқтисодий омилларга қуйидагиларни киритиш мумкин:

Аҳоли ва юқори малакали меҳнат ресурсларининг тўпланганлиги;

Минерал хом- ашё ресурсларининг мавжудлиги;

Сув ва энергетика ресурсларининг борлиги;

Темир йўл, автомобил йўллари тугунида жойлашганлиги, шаҳарнинг ривожланиш имкониятини белгилайди.

Навоий шаҳри функциясининг ўзига хослиги билан вилоят марказлари ичида алоҳида ажралиб туради. Маълум маънода хусусан унинг дастлабки ривожланишида бу шаҳарни функционал хусусиятига кўра фақатгина Тошкент вилоятининг Чирчиқ, Олмалик, Бекобод шаҳарлари билан таққослаш мумкин. Зотан, мазкур шаҳарларнинг саноатлашув, иқтисослашув хусусияти Навоий шаҳри иқтисодиётига мутаносиб келади.

3.	Комилова Н.К., Зайнутдинова Д., Абдиназарова Х.О. - Куйи Амударё минтақасида болалар касаллигининг ижтимоий географик жиҳатлари	233
4.	Вахненко Р.В. - Фактор соседства в интеграции связей между Россией и Китаем	235
5.	Фоменко В.Г. - Миграция населения Приднестровья: пространственное и социально-экономическое измерение	239
6.	Янчук С.Л. - Туристские зоны Республики Узбекистан	243
7.	Корниенко О.С., Ткаченко Г.Г. - Оценка влияния транспортной инфраструктуры на экономическое положение регионов Дальнего Востока России	247
8.	Сидоркина З.И. - Структура миграционных потоков на Дальний Восток России (на примере Приморского края)	251
9.	Абдалова З.Т. - Основные направления экономического развития регионов республики Узбекистан	254
10.	Алибекова С.Л. - Проблемы развития международного туризма в горных и предгорных районах Узбекистана	256
11.	Сухинин С.А. - Экономическое пространство региона: трактовки, идентификация, структурирование	262
12.	Рузметов Д.Р., Дусонова Ш.Б., Эштемиров Х.И. - Саннат ишлаб чиқаришини ҳудудий ташкил қилиш борасидаги замонавий тадқиқотлар ва амалиётлар	266
13.	Ушакова В.Л. - Тенденции миграционной динамики в Приморском крае	268
14.	Голубь А.Б., Голубь Л.В. - Анализ современных демографических показателей и их влияние на имидж ЕАО	272
15.	Қурбонов Ш.Б. - Ўзбекистон қишлоқ маъмурий туманларида қишлоқ аҳоли манзилгоҳларининг жойлашув шакллари	276
16.	Эгамбердиева У.Т., Халмирзаев А.А. - Ўзбекистонда реал сектор қорхоналарини ривожлантириш истиқболлари	279
17.	Мухамедов О. Л., Шогдорев Т.А. - Жиззах вилоятининг геодемографик вазияти	283
18.	Салаев С.К., Алланазаров К.Ж., Альмов А.К. - Қорақалпоғистон Республикасида экологик туризмни ривожлантиришда ресурс салоҳиятини баҳолашга услубий ёндашувлар	286
19.	Ражабов Ф.Т., Джураева Л., Абдуразоқова М.Ф. - Ўзбекистонда фермер хўжалиқлари иқтисослашувининг иқтисодий географик хусусиятлари	289
20.	Xodjaeva G.A., Embergenov N.J., Alimova S., Utebergenov J. - Qaraqalpaqstan xaligining` tuvilishshiliq meyilidagi o`zgarisler (sociologiyaliq soravnamaga tiykarinda)	292
21.	Fayzullayev M.A. - Janubiy O`zbekiston qishloq xo`jaligi rivojlanishining asosiy xususiyatlari	294
22.	Убайдуллаев К., Мусаев Ш., Жиёмуратов Б. - Предпосылки развития отраслей инфраструктуры северо-западного региона Узбекистана в особых экологических условиях	297
23.	Матчанова А.Э., Давлетова Д.Б. - Туризмни ривожлантиришда экскурсиянинг ўрни ва роли	302
24.	Навдарова С.А., Гапаров А.Н. - О`zbekistonda dehqonchilik rivojlanishining tarixiy geografyasi haqida mulohazalar	304
25.	Nauruzbaeva G.T., Otauliev M.O. - Assessment of environmental quality and health conditions of the population of southern Aral region	306
26.	Алланов К.А., Эрданов М.Н. - Сурхондарё вилояти қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини бозор иқтисодиёти шароитида ривожлантириш	308
27.	Қадилов М.А., Ганиев З.А. - Дунё аҳолисининг табиий ўсиши	309
28.	Равшанов А.Х. - Географик патология - тиббиёт географиясининг алоҳида йўналиши сифатида	313
29.	Мухаммедова Н.Ж. - Ўзбекистонда демографик жараёнларнинг тарихий-илмий асослари	316
30.	Атанов А.К., Боумуратов Р.З., Еркаев Г.Н. - О`zbekiston Respublikasida tashkil qilingan erkin iqtisodiy zonalari joylashuvining geografik xususiyatlari	319
31.	Atayeva N., Ganjayeveva M., Jumanazarova L. - Xorazm viloyati aholisining tabiiy va migratsion harakati	322
32.	Xoliqulov Sh.T., M.R.Usmanov., Mavlanova S. - O`zbekistonda turistik imkoniyatlardan foydalanishning geografik jihatlari	324
33.	Қалонов Б.Х. - Навоий шахрининг иқтисодий-ижтимоий ривожланиш хусусиятлари	327
34.	Badalov U., Davronova L. - Perspectives of touristic-recreation resources development in Samarkand region	329
35.	Юсупов Р.К. - Ўзбекистонда ёшлар фаоллигини оширишнинг демографик омиллар	331
36.	Бердиқулова М.Т. - Қашқадарё вилояти шаҳар аҳоли пунктлари ривожланишининг ҳудудий хусусиятлари	334
37.	Муродова Д.С. - Қашқадарё вилоятида аҳоли жойлашувининг иқтисодий географик	336